

KŘEŠŤANSKÁ ANTIKA

Karel Švuger

DVK/ 2. ročník

Květen 2012

Obrazová dokumentace,
základní pojmy, souvislosti

VY_32_INOVACE_DVK21/01

Křesťanství vzniklo v 1. polovině 1. století n.l., jeho název je odvozen od řeckého slova *christianos* = přívrženec Kristův. Ve svých počátcích si získávalo přívržence především z řad chudých, utlačovaných vrstev obyvatel, svým učením o **spravedlivé odplatě na onom světě. Brzy se však přizpůsobilo poměrům ve společnosti tak, aby mohlo získávat stoupence ze všech řad společnosti, což vedlo až k tomu, že se **ve 4. století za císaře Konstantina stalo oficiálním státním náboženstvím**.**

Název křesťanská antika je využíván pro označení **umění rozvíjeného na území římské říše od 1. st. do 6. st. n.l.** Toto umění je svým **obsahem křesťanské a formou stále ještě antické.** Umění křesťanské antiky tedy spadá do dějin umění starověkého Říma, ale liší se svou **obsahovou náplní vzešlou z křesťanské náboženské ideologie.**

Až císař Konstantin přijal křesťanství za státní náboženství, přičemž jej chtěl využít k upevnění své moci. Tím křesťanství zároveň ztratilo svou nezávislost, protože císař zasahoval i do církevních otázek.

V **ediktu Milánském roku 313** Konstantin prohlásil křesťanství za rovnoprávné pohanství.

Na **Nikajském koncilu** byly rozřešeny některé ze základních otázek křesťanské víry, Kristus byl **prohlášen za rovného Bohu**.

Až do doby Konstatinovy (305-337) se křesťanské umění projevovalo skrytě, což souvisí s pronásledováním křesťanů. Nejvýznamnější malířské památky tak pocházejí především z katakomb.

Brzy začaly vznikat **křesťanské symboly**:

Palma – vítězství nad smrtí

Oliva – mír

Kotva – naděje

Páv – nesmrtelnost

Ryba a beránek – Kristus

Oblíbenými byly i motivy **Orantů** = modlící se prosebníci a **dobrych pastýřů** nesoucích **ovečku představující Krista**.

KATAKOMBY

Podzemní chodby v několika patrech nad sebou sloužily jako **pohřebiště** (výklenky ve stěnách byly určeny k ukládání nebožtíků v sarkofázích). Nejznámější křesťanské katakomby jsou v Římě, **Kallixtovy** na Via Appia, **Domicilliny** a **Priscilliny**

Jedna z místností v Kallixtových katakombách (3. Století)

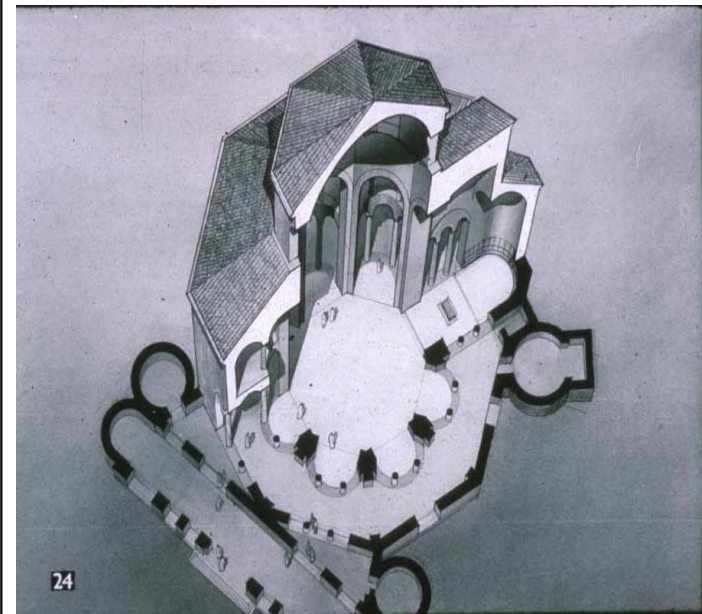
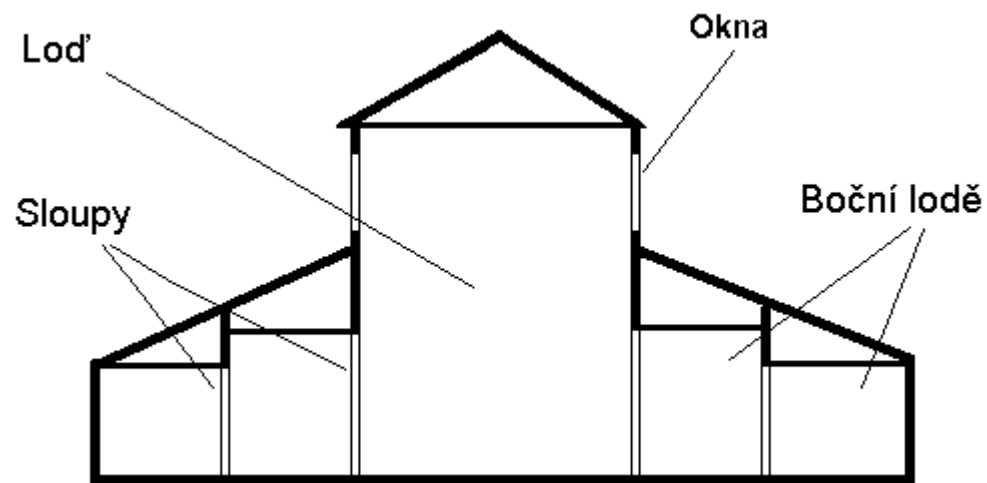

Architektura

Oproti římským chrámům, do nichž měli přístup pouze kněží, potřebovali křesťané budovy, v nichž se **mohli věřící shromáždit kolem oltáře a účastnit se bohoslužby.** Jiným důležitým aktem bylo **přijímání do církve pomocí křtu**, k čemuž byly také budovány zvláštní stavby, tzv. **baptisteria** (od slova bapt = křest).

Starokřesťanské stavby vychází v architektonické skladbě ze staveb římských a navazují na stavební znalosti Římanů.

Pro chrámy začaly být po uznání křesťanství využívány římské baziliky. Nově zakládané stavby využívali také bazilikální dispozice, ale i dispozice centrální, rovněž odvozené od římského stavitelství.

San Apollinaire Nuovo, pohled do interiéru se sloupovou arkádou
oddělující lodi

Interiér chrámu San Appolinaire in Classe, Ravenna

Sochařství

Kvůli obavám z modloslužby se **téměř nevytvářely volné sochy**, snad jedinou výjimkou byly **sochy dobrého pastýře** jakožto symbolické ztvárnění Krista pečujícího o zbloudilé duše.

Nejvíce se sochařství uplatnilo ve tvorbě sarkofágů v podobě domků se sedlovou střechou. **Podobu sarkofágů i způsob jejich výzdoby přejali z římské antiky.** Nejvíce se mramorové sarkofágy rozšířily ve **4. a 5. století.**

Sarkofág z Via Salaria (polovina 3. století),
uprostřed dobrý pastýř

Domitilin sarkofág z Domitilíných
katakomb (polovina 4. století)

Malířství

Raně křesťanské malířství se ve stylu vyznačuje svou **oproštěností, duchovní intenzitou a upuštěním od vnějších efektů.**

Vyvinulo se ve východních oblastech, přičemž v každé z metropolí (Efes, Antiochie, Alexandrie...) získalo trochu odlišnou podobu ovlivněnou místní uměleckou tradicí.

Námětem raně křesťanských obrazů byla abstraktní idea víry, spásy duše, touha dosáhnout věčného života.

Z nejstaršího období před uznáním křesťanství za státní náboženství se nachází památky jen v několika střediscích. Většina nálezů se nachází v katakombách, výjimku tvoří **výmalba baptisteria v Dúra Európos** (malé město v Mezopotámii)

Kristus jako učitel obklopen svými žáky byla oblíbená scéna raně křesťanského umění. Vpravo je svitek odkazující k jeho učení. Scéna tvoří jakousi raně křesťanskou obměnu znázorňování Sokrata s jeho žáky.

Ve 4. století v důsledku Konstantinovy konverze ke křesťanství se rychle proměnila povaha křesťanského umění. Všechna pole umělecké činnosti se náhle otevřela křesťanské víře. V této době se zrodila křesťanská architektura a jako její doplněk i monumentální malba.

Zázračné rozmnožení chleba a ryb
(kolem 504), mozaika z kostela Sant'
Apollinare Nuovo

Lot a Abrahám (kolem
440), Santa Maria
Maggiore, Řím

ZDROJE:

BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998, 287 p. ISBN 80-858-3925-3.

CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. České vyd. 2., upr.,. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, 784 s. ISBN 80-718-1936-0.

MRÁZ, Bohumír a Odborná spolupráce Marie ČERNÁ. *Dějiny výtvarné kultury*. 4. vyd., V Idea servis 3. vyd. Praha: Idea servis, 2002, 287 p. ISBN 80-859-7039-2.

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.artmuseum.cz>

<http://historika.fabulator.cz>

<http://www.umeni.euweb.cz>

<http://www.dejinyumeni.czweb.org>

<http://prezentace.smd.cz>